

Kommunfullmäktige

Dnr KS-2020-145

§ 68. Svar på motion från Bo Persson (SD) och Martin Wahlsten (SD) om att återskapa nattis

Beslut

Kommunfullmäktige avslår motion från Bo Persson (SD) och Martin Wahlsten (SD) i enlighet med handlingar från barn- och utbildningsnämnden. (Bilaga 11)

Ärendebeskrivning

Bo Persson (SD) och Martin Wahlsten (SD) yrkar i motion daterad 2020-02-17 att utvärdera införandet av en modell för ambulerande nattisverksamhet.

Beslutsunderlag

- Motion
- Protokollsutdrag från barn- och utbildningsnämnden 2020-03-26, § 37, inklusive yttrande och underlag Fördjupad genomlysning kring barnomsorg på obekvämtid.

Ärendets behandling

Motionen väcktes på fullmäktiges sammanträde 2020-02-18, § 30 och överlämnades till kommunstyrelsen för beredning.

Barn- och utbildningsnämnden har behandlat ärendet 2020-03-26, § 37, och föreslagit att motionen avslås.

Vid arbetsutskottets beredning av ärendet avstod Martin Wahlsten (SD) från att delta i beslutet.

Vid kommunstyrelsens beredning 2020-05-19, § 118, reserverade sig Martin Wahlsten (SD) och Ylva Lundin (SD).

Beslutet skickas till

- Motionär
- Webbredaktör för publicering på webbsida motioner

Motion om att återskapa Nattis

Flertalet av Sveriges kommuner erbjuder servicen nattis, d.v.s. barnomsorg på obekväm arbetstid. I Östhammar avskaffades denna skattefinansierade service nyligen framförallt p.g.a. besparingsskäl. Medborgarnas reaktion var stark. Man samlade in underskrifter från 403 medborgare vilket var tillräckligt för att skapa en medborgarmotion. Medborgarmotionen ifrågasätter beslutet om avvecklingen av barnomsorg på obekväm arbetstid.

Naturligtvis är nattis, barnomsorg på obekväm arbetstid, en mycket viktig funktion för att Östhammar ska fungera. Nattisverksamheten är nödvändig för att människor ska kunna leva kvar i Östhammar. Det är också nödvändigt för att fler människor ska attraheras av att bo i vår kommun.

Även ur näringslivets perspektiv är nattis sannolikt ett grundläggande villkor för företag att kunna stanna kvar i kommunen och driva sin verksamhet vidare. Nattis är sannolikt också ett incitament för nya företag att etablera sig i kommunen. Varje år presenterar Svenskt Näringsliv en ranking av företagsklimatet i Sveriges 290 kommuner, Östhammars kommun befinner sig i författande stund på plats 259 av 290. Det finns starka anledningar att ta frågan om nattis på allvar.

Kostnaderna är relativt blygsamma i relation till betydelsen för samhället och samhällets utveckling. Ett arbete pågår på andra orter i Sverige att utveckla en ambulerande behovsanpassad nattis-verksamhet, d.v.s. nattispersonal som utför sin service i barnens egna hem eller vice versa vid behov. Sannolikt en bra ekonomisk modell.

Sverigedemokraterna anser att det är mycket angeläget att återinföra nattis.

Med anledning av ovanstående yrkar Sverigedemokraterna:

- Att utvärdera införandet av en modell för ambulerande nattisverksamhet.

Östhammar den 2020-02-17

Bo Persson
Ledamot (SD)

Martin Wahlsten
Gruppledare (SD)

Barn- och utbildningsnämnden

Dnr BUN-2020-020

§ 37. Motion om att återskapa Nattis

Beslut

Barn- och utbildningsnämnden avslår motionen.

Barn- och utbildningsnämnden anser att modellen där barnomsorg på obekvämtid bedrivs i en lokal är den mest rimliga om verksamheten ska bedrivas. Det går då att ta emot större grupper barn på ett ställe och barnen behöver inte vistas i olika hem vid personalens ledigheter eller sjukdom. Det är lättare att rekrytera personal och garantera barnens trygghet om verksamheten bedrivs i en egen lokal.

Barn- och utbildningsnämndens uppfattning är att barnomsorg på obekvämtid är av stort värde för den enskilde vårdnadshavaren. Verksamheten är dock inte lagstadgad och kostnaden per barn är hög. Nämnden ser idag ingen möjlighet att sänka kostnaderna genom annan organisation, annan geografisk placering eller andra åtgärder.

Ärendebeskrivning

Barn och utbildningsnämnden fattade 2019-06-13, § 81, beslut om att avveckla verksamheten barnomsorg på obekvämtid ("nattis") från och med 2019-12-31.

Vid kommunfullmäktige 2020-02-18 inkom en motion där Bo Persson (SD) och Martin Wahlsten (SD) yrkar på att utvärdera införandet av en modell för ambulerande nattisverksamhet. Motionen överlämnades till kommunstyrelsen för beredning. Kommunstyrelsen önskar att barn- och utbildningsnämnden inkommer med ett yttrande i ärendet.

Beslutsunderlag

Motion.

Yttrande.

Fördjupad genomlysning kring barnomsorg på obekvämtid.

Ärendets behandling

Kommunfullmäktige 2020-02-18.

Dagens sammanträde

Muntlig föredragning

Ekonom Sara Ersund redovisar förslaget till svar avseende motionen.

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Barn- och utbildningsförvaltningen

Yttrande angående motion om att återskapa nattis

Ärendebeskrivning

Barn och utbildningsnämnden fattade 2019-06-13, § 81, beslut om att avveckla verksamheten barnomsorg på obekvämtid ("nattis") från och med 2019-12-31.

Vid kommunfullmäktige 2020-02-18 inkom en motion där motionärerna yrkar på att utvärdera införandet av en modell för ambulerande nattisverksamhet. Motionen överlämnades till kommunstyrelsen för beredning. Kommunstyrelsen önskar att barn- och utbildningsnämnden inkommer med ett yttrande i ärendet.

Förslag till yttrande

Vid kommunfullmäktige 2020-02-18 inkom en motion där motionärerna yrkar på att utvärdera införandet av en modell för ambulerande nattisverksamhet. Motionärerna framför att kostnaderna är relativt blygsamma i relation till betydelse för samhället och samhällets utveckling. Ett arbete pågår på andra orter i Sverige att utveckla en ambulerande behovsanpassad nattis-verksamhet dvs nattispersonal som utför sin service i barnens egna hem eller vice versa vid behov. Sannolikt en bra ekonomisk modell.

Barn- och utbildningsnämnden konstaterar att modellen som motionärerna föreslår, med dagbarnvårdare som tar hand om barn i det egna hemmet eller i barnets hem, är väl beprövad i Östhammars kommun då det är den modellen kommunen haft mellan år 2004-2016. Fördelen med den modellen är att ingen lokalkostnad uppstår och behovet av omsorg kan tillgodoses på alla kommunens orter genom rekrytering av personal där behov finns. Nackdelen med modellen är att kvaliteten på omsorgen är svår att garantera och kostnaden kan bli hög. I en granskning som Skolinspektionen genomförde 2015-2017¹ konstateras att när kommuner

---

¹ Skolinspektionen 2015:8430. Omsorg på obekvämtid, publicerad 2016-12-16

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2020-02-25

Dnr
BUN-2020-020

Sid
2 (2)

Barn- och utbildningsförvaltningen

erbjuder barnomsorg på obekvämtid såsom pedagogisk omsorg utförd av dagbarnvårdare finns en större risk för kvalitetsbrister då det kan vara svårt att rekrytera erfaren personal och kommunen har svårare att garantera kvalitet och trygghet eftersom omsorgen bedrivs i privata hem där t ex även andra vuxna befinner sig.

Modellen med dagbarnvårdare som tar emot barn i eget hem kan bli dyr för kommunen beroende på att en dagbarnvårdare inte kan ta emot för stora grupper barn i en privatbostad, särskilt inte nattetid. Modellen där dagbarnvårdaren istället tar hand om barnet i barnets eget hem innebär att kommunen måste anställa en dagbarnvårdare per familj. En tjänst kostar ca 420 000 kr per år vilket är en hög kostnad särskilt om bara ett eller två barn per familj är i behov av omsorgen.

Barn- och utbildningsnämnden anser att modellen där barnomsorg på obekvämtid bedrivs i en lokal är den mest rimliga om verksamheten ska bedrivas. Det går då att ta emot större grupper barn på ett ställe och barnen behöver inte vistas i olika hem vid personalens ledigheter eller sjukdom. Det är lättare att rekrytera personal och garantera barnens trygghet om verksamheten bedrivs i en egen lokal.

Barn- och utbildningsnämndens uppfattning är att barnomsorg på obekvämtid är av stort värde för den enskilde vårdnadshavaren. Verksamheten är dock inte lagstadgad och kostnaden per barn är hög. Nämnden ser per idag ingen möjlighet att sänka kostnaderna genom annan organisation, annan geografisk placering eller andra åtgärder.

Med hänvisning till ovanstående förslår Barn- och utbildningsnämnden att motionen avslås.

Bilaga: Underlag inför beslut av avveckling av barnomsorg på obekvämtid 2019-06-13;
”Fördjupad genomlysning av barnomsorg på obekvämtid 2019-05-23”

Barn- och utbildningsförvaltningen

Fördjupad genomlysning kring barnomsorg på obekvämtid

Ärendebeskrivning

Barn- och utbildningsnämnden erbjuder sedan 2004 barnomsorg på obekvämtid ("nattis"). Idag drivs verksamheten endast i Östhammar i egen lokal, i perioder har verksamheten bedrivits hos dagbarnvårdare på flera av kommunens orter. Verksamheten är inte lagstadgad men en kommun ska enligt skollagen sträva efter att erbjuda den. Nattis efterfrågas idag av ett fåtal vårdnadshavare och är mycket kostsam per barn. Beslut om den fortsatta driften behöver fattas.

Lagstiftning och egna riktlinjer

Skollagen

Enligt skollagen ska en kommun sträva efter att erbjuda barnomsorg på obekvämtid: "Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt." (skollagen kap 25 § 5)

Barn- och utbildningsnämndens villkor/riktlinjer för verksamheten

Kommunen har ingen lagstadgad skyldighet att erbjuda barnomsorg på obekvämtid, men försöker tillgodose behovet under vissa förutsättningar. En individuell prövning sker i varje enskilt fall. Beslut beviljas för högst sex månader i taget, därefter omprövas beslutet. Av organisatoriska eller ekonomiska förutsättningar är tillgången på platserna begränsade, varför ingen garanti om plats utlovas.

- Omsorg på obekvämtid är avsedd för barn mellan 1-12 år vars vårdnadshavare har sitt ordinarie arbete förlagt till kvällar, nätter och helger. Detta gäller ensamstående, gifta eller sammanboende där båda parter arbetar sådana tider.

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2019-05-17

Dnr
BUN-2019-072

Sid
2 (7)

Barn- och utbildningsförvaltningen

- Omsorgsbehovet ska vara regelbundet och kontinuerligt återkommande och andra möjligheter att tillgodose behovet av omsorg ska ha prövats.
- Omsorg erbjuds vårdnadshavare som annars riskerar att förlora möjligheten att försörja sig, t ex genom att de måste minska sin arbetstid eller inte kan behålla sitt nuvarande arbete.
- Arbetstidens förläggning ska styrkas med intyg/schema från arbetsgivaren. Vårdnadshavaren/sambon ska också kunna styrka att hon/han prövat möjligheten att förändra sin arbetstid.

Information och ansökningsblankett angående barnomsorg på obekvämtid finns på kommunens externa hemsida www.osthammar.se. Barnomsorgshandläggare på barn- och utbildningskontoret tar emot ansökningar och sammanställer dem inför beslut. Barn- och utbildningsnämndens arbetsutskott fattar beslut i dessa ärenden. Ingen avgift utöver ordinarie barnomsorgsavgift tas ut för nattis-omsorgen.

Verksamhet och omfattning

Barn- och utbildningsnämnden startade barnomsorg på obekvämtid 2004, då i Alunda där efterfrågan fanns. Under åren har verksamheten efterfrågats och erbjudits även i Österbybruk, Gimo och Östhammar genom att dagbarnvårdare anställdes och tagit hand om barnet i eget hem eller i barnets hem. Totalt har 56 barn, i olika omfattning och i olika långa tidsperioder, beviljats denna omsorg sedan 2004.

Barnantal och tidsperiod

Ort	Barnantal	Tidsperiod*	Omsorg
Alunda	5	040916-170630	Dagbarnvårdare
Österbybruk	11	051201-151231	Dagbarnvårdare
Gimo	2	051017-131231	Dagbarnvårdare
Östhammar	38	061101-	Dagbarnvårdare 2006-2016 Egen lokal fr 2016
Summa	56	040916-	

* Olika långa tidsperioder för olika barn

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2019-05-17

Dnr
BUN-2019-072

Sid
3 (7)

Barn- och utbildningsförvaltningen

2016 var 14 barn/vårdnadshavare beviljade omsorgen i Östhammar och beslut fattades då om att det mest kostnadseffektiva var att gå över till att bedriva verksamheten i en lokal så att alla barn kunde erbjudas omsorgen på ett ställe. Verksamheten i Östhammar flyttade in i en av paviljongerna vid Tomtberga förskola i augusti 2016 där den finns även idag.

Nattis-verksamheten efterfrågas sedan 2017 bara i Östhammar, ingen verksamhet bedrivs på övriga orter. Våren 2019 är 7 barn beviljade omsorgen, preliminärt är barnantalet 5 till hösten 2019 (3 familjer).

Nattis i Tomtberga förskola

Nattis i Tomtberga förskola har vissa egna utrymmen men i huvudsak används lokalerna dagtid av förskolan. Verksamheten är öppen måndag – torsdag kl 17.00 - 06.30 samt fredag från 17.00 fram till måndag 06.30. När verksamheten startade var det fyra barnskötare anställda, i dagsläget är det två barnskötare anställda, totalt 1,35 % tjänst. Verksamheten fungerar mycket bra och har gott samarbete med de förskolor och fritidshem där barnen är placerade dagtid.

Ensamarbete förekommer och en överenskommelse har därför gjorts med socialförvaltningen om att hemtjänsten är back-upp för nattis-verksamheten; blir ett barn sjukt eller något annat inträffar som kräver ytterligare vuxna kan personalen på nattis kontakta hemtjänsten för assistans¹. Måltider köps från tekniska förvaltningens måltidsorganisation².

---

¹ Socialförvaltningen erbjuder denna tjänst utan kostnad.

² Måltidskostnaden för nattis ingår inte i barn- och utbildningsnämndens ordinarie budget för måltider utan faktureras separat av tekniska förvaltningen.

Barn- och utbildningsförvaltningen

Omvärdsspaning - hur gör andra kommuner

Under åren 2015-2017 gav regeringen Skolinspektionen ett särskilt uppdrag att granska bl a barnomsorg på obekvämtid. Skolinspektionens granskning³ visar att, vid tidpunkten för uppdraget, ca 70 % av Sveriges kommuner erbjuder barnomsorg på obekvämtid och att det vanligaste är att erbjuda omsorgen via en förskola. Granskningen visar att de kommuner som erbjuder omsorg via förskola har fler barn inskrivna än de som erbjuder omsorg via dagbarnvårdare. Ju större en kommun är desto högre sannolikhet är det att kommunen erbjuder denna verksamhet, 90 % av Sveriges kommuner med över 60 000 invånare erbjuder omsorgen att jämföra med kommuner med under 10 000 invånare där ca 40 % erbjuder detta.

Skolinspektionen påpekar att det finns stora skillnader i hur erbjudandet till vårdnadshavare ser ut mellan Sveriges kommuner och att omsorgen ofta inte är anpassad efter föräldrars behov vilket gör att alla behov inte tillgodoses. Man menar vidare att det finns risk för kvalitetsbrister då kommuner ofta inte ställer krav på utbildning hos personal eller erbjuder kompetensutveckling och handledning. Det är också flera kommuner som inte följer upp och utvärderar verksamheterna. Dessa är som regel kommuner som bedriver omsorg på obekvämtid i form av pedagogisk omsorg och barnvårdare i hemmet, vilket är verksamheter som ofta består av endast en anställd. Följden blir att oerfaren personal lämnas ensam med att ansvara för och utveckla små barn utan något stöd från kommunen. Då detta är verksamheten som bedrivs i hemmet under obekväma tider, där andra vuxna inte är närvarande, bör kommunerna säkerställa att kvaliteten är god och att barnen är trygga.

Skolinspektionen anser vidare att det finns en risk att kommuner inte arbetar tillräckligt för att tillförsäkra att omsorgen är anpassad utifrån de föräldragrupper i samhället där behovet är störst. Två av dessa grupper är ensamstående kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Detta är föräldrar som i högre grad arbetar på obekvämtid och där kommunernas verksamheter bland annat innebär möjligheter till ekonomiskt oberoende, utvecklingsmöjligheter i arbetet och delat ansvar för hem och barn. Detta innebär att de

---

³ Skolinspektionen 2015:8430. Omsorg på obekvämtid, publicerad 2016-12-16

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2019-05-17Dnr
BUN-2019-072Sid
5 (7)

Barn- och utbildningsförvaltningen

positiva effekter som verksamheterna kan ha på områden som jämställdhet och integration kan gå förlorade.

Ekonomi

Kostnaden för nattis-verksamheten har varit 1,5 – 2,2 mkr per år de senaste åren. Skolverket beviljar bidrag till kommuner som erbjuder nattis och detta bidrag har varit 100-200 tkr.

Nettokostnaden, kostnaden minus intäkter (bidraget från Skolverket) har varit 1,4 - 2,1 mkr per år. Nettokostnaden per barn har varit 110 000 – 181 000 kr vilket kan jämföras med en plats inom förskolan som kostar ca 110 000 kr per år, år 2018.

Lokalkostnaden för nattisverksamheten är inte medräknad i ovanstående kostnad.

Verksamheten är utan kostnad i Tomtberga förskolas lokaler (en av paviljongerna).

Kostnad 2015-2018

År	Barnantal	Kostnad (tkr)	Intäkt (tkr)	Nettokostnad (tkr)	Nettokostnad/barn år (kr)
2015	16	1 826	96	1 766	110 000 kr
2016	14	2 224	200	2 023	145 000 kr
2017	11	1 881	156	1 726	157 000 kr
2018	8	1 538	87	1 451	181 000 kr
2019 t o m april	7	272	0	272	
2019, prel höst	5				

Verksamheten är svår att budgetera eftersom förvaltningen inte helt kan bedöma hur behovet kommer att se ut kommande år. En viss buffert måste finnas om behov skulle uppkomma på fler orter eller barnantalet skulle öka. Budgeten har varit mellan 1,5 – 2,5 mkr de senaste åren.

Östhammars kommuns geografi med 5 tätorter gör att omsorgen bör erbjudas på alla orter vid behov, för att göra den tillgänglig för så många som möjligt. Verksamheten finns enbart i Östhammar idag men skulle behov uppstå på övriga orter skulle förvaltningen sannolikt anställa dagbarnvårdare om det är frågan om ett eller två barn, och överväga att

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2019-05-17

Dnr
BUN-2019-072

Sid
6 (7)

Barn- och utbildningsförvaltningen

iordningsställa ytterligare lokaler om behovet är större än så. Budget för en sådan utökning finns inte per idag utan nämnden skulle behöva anslå ytterliga medel.

Barn- och utbildningsförvaltningen ser per idag ingen möjlighet att sänka kostnaderna genom annan organisation, geografisk placering eller andra åtgärder.

Konsekvensanalys av förändrad verksamhet/avveckling

Banomsorg på obekvämtid är av stort värde för den enskilde vårdnadshavaren och för att främja möjlighet till arbete och försörjning. I Östhammars kommun är de vårdnadshavare som erbjudits nattis-omsorg beroende av den för att klara av sitt arbete. Erbjuds inte verksamheten måste föräldrar, under en tid av sitt yrkesliv, förändra sina arbetstider, söka annat arbete eller i större utsträckning än idag utnyttja sitt privata nätverk (släkt och vänner) för att ordna barnomsorg vissa tider.

Skulle beslut om avveckling av verksamheten fattas skulle detta sannolikt skapa oro hos barn och vårdnadshavare vilket bör beaktas. Ytterligare en konsekvens kan bli att vissa vårdnadshavare måste söka annat arbete. Östhammars kommun har en fungerande arbetsmarknad med rimligt avstånd även till Uppsalas stora arbetsmarknad vilket gör att det inte bör vara omöjligt att hitta ett nytt arbete, men för vissa skulle det kunna vara en utmaning.

Förslag till beslut

Barnomsorg på obekvämtid är av stort värde för den enskilde vårdnadshavaren.

Verksamheten är dock inte lagstadgad och kostnaden per barn är hög. Barn- och utbildningsförvaltningen ser per idag ingen möjlighet att sänka kostnaderna genom annan organisation, annan geografisk placering eller andra åtgärder.

Barn- och utbildningsförvaltningen föreslår att ytterligare barn inte beviljas omsorgen från höstterminen 2019 och att verksamheten avvecklas per 2019-12-31.

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2019-05-17

Dnr
BUN-2019-072

Sid
7 (7)

Barn- och utbildningsförvaltningen

Bilagor

Riskbedömning 20190516

Barnkonsekvensanalys 20190516

Datum 2019-05-16

Barn-och utbildningsförvaltningen
Socialförvaltningen
Tekniska förvaltningen
Kultur och fritid
Samhällsbyggnadsförvaltningen

Barnkonsekvensanalys inför beslut

Nämnd Barn- och utbildningsnämnden	Datum för sammanträde 2019-06-13
Diarienummer BUN-2019-072	Handläggare Jenny Änggård
Ärenderubrik Genomlysning av barnomsorg på obekväm tid	

1. Påverkar beslutet barnet?

Ja Nej

Förklara oavsett svar.

Barnens nära relation med Nattispedagogerna bryts. Barnen har ingen som tar hand om dem när vårdnadshavare behöver arbeta på obekväm arbetstid.

2. Hur har barns bästa beaktats?

Om beslut fattas beaktas barnens bästa genom att förbereda barnen inför en förändring.

3. Beskriv eventuella intressekonflikter.

Vårdnadshavare som har barnomsorg på obekväm arbetstid har ingen annan möjlighet att lösa barnomsorgen på. Det resulterar i att de måste söka nytt arbete med andra arbetstider.

4. Har barn fått uttrycka sina åsikter?

Ja Nej

Uppdraget från utbildningschefen är avgränsat till att inte involvera barn/elever och vårdnadshavare i analysen.

Riskbedömning inför ändringar i verksamheten

Att förutse konsekvenser

Inledning

Arbetsgivaren är den som har huvudansvaret för arbetsmiljön. Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete beskriver hur arbetsgivaren ska gå tillväga för att uppfylla sitt ansvar.

Ansvar för att riskbedömningar vid planerade förändringar blir utförda, följer Östhammars kommuns styrande dokument; Ansvar och uppgiftsfördelning avseende arbetsmiljöarbetsuppgifter.

Så här säger Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete vid ändringar i verksamheten:

”När ändringar i verksamheten planeras, skall arbetsgivaren bedöma om ändringarna medför risker för ohälsa eller olycksfall som kan behöva åtgärdas”.

8 §, andra stycket, AFS 2001:1, Systematiskt arbetsmiljöarbete.

De ändringar som föreskrifterna avser är exempelvis personalförändringar, nya arbetstider och arbetsmetoder, andra organisationsförändringar, om och nybyggnation samt ny maskinell utrustning.

Riskbedömningen ska utgå från den planerade ändringen och de eventuella risker för ohälsa och olycksfall som ändringen kan medföra.

Riskbedömning ska göras innan förändringen genomförs och avse tiden efter genomförd förändring.

Innan ni börjar - tänk på att:

- Förändringarna får bedömas individuellt. Om bedömningen ger vid handen att några risker för ohälsa eller olycksfall inte uppkommer har arbetsgivaren fullgjort sina åligganden enligt 8 § AFS 2001:1.
- Vid nedskärning i verksamheten ska riskbedömningen i huvudsak omfatta hur den med hänsyn till risken för ohälsa påverkar kvarvarande personal i fråga om bl.a. arbetsmängd och arbetsuppgifternas innehåll. Det är viktigt att tidigt få fram riskerna så att negativa följder av omställningsprocessen kan förebyggas.
- Observera även att förändringsarbetet i sig kan utgöra en risk för ohälsa. Därför kan det vara motiverat att planera åtgärder som syftar till att lindra oro och förebygga ohälsa under pågående förändringsprocess. Till exempel är information om vad som händer eller inte händer under förändringsprocessen mycket viktig. En plan behöver upprättas för hur informationen ska lämnas under hela förändringsprocessen.
- Det är bra att utse en arbetsgrupp där både arbetsgivare och arbetstagare finns representerade. Skyddsombud ska alltid ges möjlighet att medverka vid riskbedömning och planering av åtgärder. En rekommendation är att arbetsgruppen inte är alltför stor. Cirka 4-6 personer kan vara en lämplig storlek på grupp men kan givetvis variera till exempel beroende på verksamhetens storlek och omfattning av den planerade förändringen.
- Det är önskvärt att det i arbetsgruppen finns goda kunskaper om arbetsmiljölagen och tillämpliga föreskrifter från Arbetsmiljöverket.

- Utse en analysledare för arbetsgruppen. Den personen bör vara väl förtrogen med denna rutin.
- Även om denna rutin avser tiden efter förändringen, kan det i många fall vara värdefullt att beskriva hur verksamheten ser ut idag. Vad fungerar bra som vi kan ta med oss och vad kan vi förbättra.
- Då alla risker inte går att eliminera helt, är det bra om gruppen diskuterar vilket förhållningssätt man har till dessa risker. Det är bland annat viktigt att informera personalen om de risker som finns i verksamheten och som inte helt kan elimineras.
- Använd expertis när gruppen saknar kompetens inom visst område. Expertstöd kan till exempel finnas inom personalfunktionen eller företagshälsovården.
- Checklistor för skyddsronder kan komma till nytta vid riskbedömningen.
- Dokumentera riskbedömningen och åtgärder i "Handlingsplan för åtgärder efter riskbedömning", se bilaga.

ABC för riskbedömning och konsekvensanalys inför ändringar i verksamheten:

- A Precisera den planerade förändringen
  - B Gör riskbedömningen
  - C Åtgärda
-

A Precisera den planerade ändringen

1. Vad består ändringarna av?

Det är vanligt att flera ändringar ska genomföras samtidigt i verksamheten. Till exempel kan en neddragning i verksamheten medföra både lokalbyten, ändrade arbetsuppgifter och personalneddragning. Definiera och riskbedöm i så fall respektive ändring separat.

Exempel:

a – lokalbyten

b – ändrade arbetsuppgifter

c – personalneddragning

Fler exempel på ändringar då riskbedömning kan vara aktuell:

Nybyggnation/lokalbyten • Produktionsförändring

• Ändringar i befintliga lokaler • Förändrade arbetstider • Förändrad arbetsutrustning – maskiner, fordon, redskap m.m. • Utökad arbetsinnehåll

• Nya arbetslag/ grupp sammansättning • Nya kemiska produkter • Ändrade arbetsuppgifter

a:

---

b:

---

c:

---

2. Var ska ändringarna genomföras?

---

3. Vilka medarbetare eller grupper av arbetstagare berörs av ändringarna?

Exempel
X antal medarbetare och arbetsledare inom förvaltning X, verksamhet X, arbetsplats X

B. Gör riskbedömningen

När ni preciserat ändringarna och vet vilka arbetstagare eller grupper av arbetstagare som kommer att beröras av förändringen, ska ni bedöma vilka risker för ohälsa/olycksfall som ändringarna kan medföra för berörda medarbetare.

- Ta fram riskkällor som ni tror uppstår efter genomförd förändring men tänk också på att själva förändringen i sig kan utgöra en riskkälla. Åtgärder under pågående förändringsarbete kan därför behövas.
- Bedöm om riskerna kan leda till ohälsa eller olycksfall.
- Bedöm också sannolikheten för om dessa kan inträffa och om riskerna är allvarliga eller inte allvarliga.

1. Beskriv de risker för ohälsa och olycksfall som ändringarna kan innebära:

Exempel på sådant som kan innebära risker för ohälsa och olycksfall.

- Stor arbetsmängd • Dåligt anpassade arbetslokaler • Tidspress • Ensidigt upprepat arbete
- Svåra/komplicerade arbetsuppgifter • Liten påverkansmöjlighet/lågt inflytande
- Buller/vibrationer • Brister i samarbetet • Ensamarbete • Våld och hot
- Otydliga arbetsuppgifter • Hantering av farliga ämnen mm

Exempel på beskrivning av risker:

a – lokalbyten:

1. Dåligt anpassade lokaler

b – ändrade arbetsuppgifter:

1. Svåra arbetsuppgifter
2. Otydliga arbetsuppgifter

c – personalneddragning

1. Tidspress
2. Stor arbetsmängd

2. Hur allvarlig/a är risken/riskerna?

Grön = inte allvarlig, ingen åtgärd	Gul = allvarlig, utreds eller åtgärdas	Röd = mycket allvarlig, åtgärdas snarast
-------------------------------------	--	--

<i>Exempel:</i>
a – lokalbyten:
1. Lokaler
b – ändrade arbetsuppgifter:
1. Svåra arbetsuppgifter
2. Otydliga arbetsuppgifter
c – personalneddragning
1. Tidspress
2. Stor arbetsmängd

---

3. Hur sannolikt är det att händelsen inträffar?

<i>Exempel:</i>
a – lokalbyten:
1. Lokaler
b – ändrade arbetsuppgifter:
1. Svåra arbetsuppgifter
2. Otydliga arbetsuppgifter
c – personalneddragning
1. Tidspress
2. Stor arbetsmängd

C Handlingsplan för åtgärder (bilaga 1)

Upprätta en handlingsplan för att åtgärda risker och/eller sannolika konsekvenser av den planerade förändringen. De åtgärder som inte vidtas omedelbart ska skrivas ned i en handlingsplan som anger:

- Vilka åtgärder som ska genomföras
- När åtgärderna ska vara genomförda
- Vem som ska se till att åtgärderna genomförs
- Kontrollera att genomförda åtgärder får den effekt som avses.

Tänk på att:

I samband med neddragningar kan det vara viktigt att sätta in åtgärder för förebygga negativa konsekvenser av förändringsprocessen. Information är särskilt viktig under pågående förändringsprocesser, både om vad som händer och "inte händer" under tiden.

Exempel på informationsåtgärder inför förändringarna: webbplats om förändringarna på intranätet, informationstillfällen för medarbetare, ge chefer och medarbetare kunskaper om förändringsprocesser och naturliga reaktioner i samband med förändringsarbete, företagshälsovården kan ge stöd till chefer, enskilda medarbetare och arbetsgrupper.

– Dokumentera åtgärder som minskar negativa konsekvenser för medarbetarna i Handlingsplan för åtgärder efter riskbedömning - bilaga 1.